

EBEVEYNİN ÇOCUK YETİŞTİRME BİÇİMİ VE ERGEN PROBLEMLERİ: ANKARA İLİ ÖRNEĞİ

Meliha Demet ULUSOY*

Nilüfer ÖZCAN DEMİR**

Aylin GÖRGÜN BARAN***

Özet

Çalışmamız, ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin ergenlik döneminde yaşadığı problemler arasındaki ilişkiyi açıklamaya yöneliktir. Ankara’da lise son sınıf öğrencileri çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Toplam 726 genç ile yapılan survey çalışmasının neticesinde ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin ailesinin sosyal ve ekonomik durumu, aile içi ilişkiler ve aile içi şiddet, gencin etiketlenmesi, gencin ve ailesinin madde bağımlılığı, gencin hayatı yaşamaya değer bulmaması, gencin vücuduna zarar verme davranışı, okula devamsızlığı, evden kaçma davranışı ve arkadaşları ile ilişki kuramaması arasında güçlü ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Özellikle otoriteyi aşırı kullanan baskıcı ebeveynler ile hiç kullanmayan ilgisiz ebeveynlerin ergenlerin intihar da dahil pek çok sapmış davranışa yönelmelerinde uygun aile atmosferini yarattıkları görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Ergen, sapmış davranış, çocuk yetiştirme biçimi.

Abstract

This study aims to explain the relationship between parents’ way of raising children and adolescents’ problems. The subject group is made up of 726 final year students of high schools in Ankara. As a result of a survey study, it is found out that there are strong and significant relationships between parents’ way of raising children and social and economical situations of the adolescent’s family, in-family relations and violence within the family, labelling the adolescent, drug addiction of the adolescent and his family, the adolescent’s not finding life worth living, his behaviour of injuring himself, school unattendancy, his behaviour of escaping from home, and not being able to establish friendship. It was also seen that parents who are either over-authoritative or indifferent create a family environment for adolescents to have deviated behaviours including suicide.

Key words: Adolescent, deviated behaviour, way of raising child

“Pek çok araştırmacı ergenlik dönemini fırtınalı, dengesiz, değişken çatışmalı ve stresli bir dönem olarak kabul etmektedir.” (Ekşi, 1985; Yörükoğlu, 1980; Ziyalar, 1981; Yavuzer, 1985; Conger ve Galambos, 1997; Hawton, 1986; Ergin, 1993). Bu dönemin sınırlarının belirlenmesi oldukça güçtür. Ancak genel olarak kabul gören sınıflama: Erinlik dönemi (12-15 yaş), ilk ergenlik dönemi (15-17 yaş), ve son ergenlik dönemi(17-24 yaş) şeklindedir. Ergenlik dönemi çok hızlı bir gelişme sürecidir. Bu süreci her toplumsal yapı ve kültür kendi yapısı ve kültürüne göre tanımlar. Ancak ergenliğin tanımını, süresini ve şiddetini belirleyen bazı ortak noktalar da

---

Yazışma adresi: *Doç. Dr. Demet Ulusoy, **Yard. Doç. Dr. Nilüfer Özcan Demir ve ***Aylin Görgün Baran, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Beytepe/Ankara.

bulunmaktadır. “Bunlar ergenin sevgi arayışı ve beklentisi, kimlik arayışı, idealizmin yarattığı çatışmalar, meslek seçimi, yetişkin değerlerini kabul etmede yaşanan problemler, otorite ile olan ilişkide yaşanan zorluklar vb. şekilde belirtilebilir.” (Ergin, 1993, 2).

Bu dönemde kimlik bulma en önemli problemdir. Bu süreçte yaşanan en önemli tehlike ise kimlik karışıklığıdır. Bu karışıklığın temel sebebi, ergenlerin kendi içlerindeki kendileriyle yaptıkları savaştır. Yaşanan bu kimlik krizi özellikle gencin duygusal bağılıklara girdiği, meslek seçimin karar vermek zorunda kaldığı ya da kendisi için önemli yarışmalar içine girdiği dönemde ortaya çıkmaktadır. Bu süreçler ergen üzerinde gerginlik yaratmakta ve çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Kimlik karışıklığı bu dönemde kendisini farklı şekillerde göstermektedir. İlişkilerde içine kapanıklık, insanlardan kaçma, dikkatini toplayamama, o zamana kadar yeterli ve başarılı iken, artık çalışma yeteneğini kaybetme şeklinde gözlenmektedir. “Bu süreçte bazı ergenler kendisi için gerekli olan eğitim şeklini benimsemekte, meslek seçmekte, kendi yönünü ve amacını saptamakta zorlanmaktadır.” (Ekşi, 1985, 39-42). Literatürde ergenin karşılaştığı ve kimlik krizini yaratan stres kaynakları aynı zamanda ergeni sapmış davranışlara hatta en son basamak olan intihara sürükleyebilecek olan risk faktörleri olarak da kabul edilmektedir.

Bu çerçevede temel olarak intiharın ortak risk faktörleri şu şekilde özetlenebilir: Stres kaynakları; sosyal sistemin yarattığı stres kaynakları: “Ebeveyn baskısı, aile ve ergen arasında yaşanan kişiler arası zorluklar, ailenin dezorganizasyonu, ailedeki ekonomik problemler, ev içindeki yaşam şartları ve ailenin medenî durumu, fiziksel ve mental sağlık sorunlar (örneğin; ailede intihar öyküsü), kardeş/kardeşlerle yaşanan sorunlar, akrabalarla yaşanan sorunlar, okul baskısı, öğretmenler, yöneticiler ve öğrenciler arası yaşanan sorunlar, arkadaş baskısı, arkadaşlar arası yaşanan sorunlar, kız-erkek arkadaşlığı baskısı, flört ilişkisinde yaşanan zorluklar, sosyal ve kişiler arası ilişkilerde izolasyon ve yabancılaşma, uygun olmayan referans gruplarını seçme” şeklinde özetlenebilir. (Conger ve Galambos, 1997, 37, Güler; 1996, 27-28). Bu bağlamda bireyde ortaya çıkan gözlenebilen davranış modları ise şunlardır: “Problemlerle başa çıkamama, düşük benlik algısı, panik, kaygı artışı(örneğin, entelektüel kaygılar), başarısızlık duygusu, onaylanmama, reddedilme, cezalandırılma korkusu, sistem ve otorite ile problem yaşanması, başkalarından kolaylıkla yardım talep edememe ya da yardımı reddetme, marjinal gruplarla özdeşleşme, madde bağımlılığı, depresyon belirtileri (uykusuzluk, unutkanlık, dikkatini bir noktaya toplayamama, yeis duygusu içinde olma, anlaşılama duygusu, hayatı siyah ya da beyaz olarak algılayan bilişsel katılık, kendini beğenmeme, kişisel temizliğe önem vermeme, hiddet, ölümü onaylama ve düşünme vb.), dinî inançsızlık” (Hawton, 1986, 39 ;Berman ve Jobes, 1997, 107-109;Ergin, 1993, 11;Kaya, 2002;Güçlü, 2001, 41).

Sosyolojik literatürde her yaklaşım sapma olgusunu kendi bakışı çerçevesinde incelemektedir. Örneğin, fonksiyonalist teori, toplumu uyum içinde bütünleşmiş parçalar olarak kabul etmektedir. Bu parçaların kendi içinde ve aralarında oluşan uyumsuzluklar da anomik ya da bütünden sapmış olarak ele alınmaktadır. Çatışma teorisi ise, temelde güç kavramı çerçevesinde gücün eşit olmayan paylaşımının toplumda rekabeti artırdığını, toplumsal kuralların güçlülerin çıkarları temelinde tanımlandığını, toplumda çıkar çatışmalarının yaşandığını ileri sürmektedir. Sembolik etkileşimci teoriler ise, sapma olgusunu etkileşimin bir ürünü olarak incelemektedir. Toplumun üyelerince tespit edilen toplumsal kuralların uygulanması, bu kurallara uymayanların da, etiketlenerek “sapmış davranış” kategorisinde değerlendirilmesi söz konusudur. Sapmış davranışların nedeni olarak tek bir faktörden söz etmek

oldukça güçtür. Genellikle bu risk faktörlerinden biri ya da bir kaçının etkili olduğu görülmektedir. Risk faktörleri, sapmış davranış gösteren ergenlerin karakteristik özelliklerinden yola çıkarak saptanan, itici rol oynayan temel faktörleri kapsamaktadır. Böylelikle henüz sapmış davranış göstermemiş olan ergenin bile, söz konusu tanımlar içindeki davranışları gösterebilmesinin mümkün olabileceği konusunda bize alarm verir. Bu vaziyet alışlar, kuşkusuz bütün ergenlerin sapacağı şeklinde tanımlanmazlar, ancak ergenliğin içinde bulunduğu potansiyel tehlike alarmına işaret etmektedir.

Sonuç olarak bu faktörlerden bazılarının ergenin yaşamında yer alması aslında bir uyarı niteliğindedir. Bu faktörlerin aynı zamanda ergeni intihara götüren risk faktörleri olarak da ele alınması söz konusu durum ve vaziyet alışların ergen alt kültüründeki konum ve yoğunluğunun irdelenmesinin ‘ önlem alma’ veya muhtemel krizleri ve ortaya çıkabilecek problemleri engellemede büyük önem arz etmektedir.

Kuşkusuz bu noktada intiharı başarısızlık korkusu, sosyal yalıtım vb. gibi uzun süreli problemlerin birikimi olan bir sürecin sonu olarak gördüğümüzü ve bu sürecin lokomotifini olarak ele aldığımız sosyal ortamın sosyokültürel yapısal unsurlarına müdahale ederek problemlerin çözümüne katkıda bulunulabileceğini kabul ettiğimizi belirtmemiz gerekmektedir.

Yukarıda belirtildiği üzere intihar farklı düzlemlerde gerçekleşen ancak bu düzlemlerin birbirini takip etmesi zorunlu olmayan bir süreçtir. Bu düzlemlerin en alt basamağında intiharı bir olgu olarak düşünme ve onaylama, en üst basamağında ise bu hareketi gerçekleştirme bulunmaktadır: “İntihara ilişkin bireysel davranışlar: Tamamlanmış intihar, kendine zarar verme davranışı, intihara teşebbüs etme davranışı,teşebbüsü tekrar etme davranışı,intiharla tehdit etme davranışı ve intiharı düşünme şeklinde sınıflandırılmaktadır.” (Durkheim, 1992, 24; Berman ve Jobes, 1997, 81).

Bu çerçevede ergen problemlerinin en son ve en tehlikeli halkasını teşkil eden intihara götüren sürecin sosyolojik analizi önem kazanmaktadır. “Toplumların, intihar oranlarındaki farklılıklar her zaman dikkat çekici olmuş ve sebepleri üzerine teorik açıklamalar getirilmiştir”. (Gibbs ve Martin, 1967, 3). İntihar oranlarındaki bu farklılıkların ve intihar oranlarında görülen artışın arkasında toplumların sosyokültürel ve sosyoekonomik özelliklerindeki sosyolojik farklılıklarla birlikte bireysel olarak biyolojik, psikolojik pek çok sebep bulunmaktadır.

Dünya sağlık örgütü tarafından intiharlar geleceğin en önemli sağlık sorunu olarak kabul edilmektedir. “Bu bağlamda özellikle ergen dönemi intiharlarında dikkat çekici bir artış gözlemlenmektedir.” (Tahran, 2002).Bu çerçevede toplumların intihar oranlarındaki farklılıklara yönelik sosyolojideki temel teorik soru; sosyal yapının teorisini formüle ederek sosyal kategorilerin intihar oranlarındaki temel farklılıkların analiz edilip edilemeyeceğidir (Gibbs ve Martin, 1967, 4). Araştırma çerçevesinde ele alınan temel problem, ergeni intihara götüren sürecin temelde sosyal sistem kaynaklı bir sorun olarak ortaya konulup konulamayacağıdır.(Sosyolojik açıdan aile de toplumsal sistem içinde bir alt sistem olarak kabul edilmektedir.)

Bu noktadan hareketle dayanak olarak kabul ettiğimiz intihar teorileri; toplumsal bütünleşme kapsamında ele alınabilecek teorilerdir. Bu teoriler toplumların intihar oranlarındaki farklılıkların nedenleri üzerine açıklamalar getirmektedir. Bu konudaki araştırmaların en önemlisi E. Durkheim’a aittir. “Çalışmasında sosyal ya da kültürel değişkenler çerçevesinde intihar fenomeninin teorik açıklamasını yapmaktadır.” (Durkheim, 1992, 209-263).Gibbs ve Martin de, çalışmalarında Durkheim’ın sosyal bütünleşme kavramı üzerinde durmaktadırlar. “Durkheim’ın üzerinde durduğu ve nüfusun sosyal ilişkilerindeki istikrar ve devamlılık olarak operasyonel tanımını yaptığı sosyal

bütünleşme kavramına odaklanmışlardır.” (Douglas, 1967, 84-85). “Powell’ın intihar teorisine göre, bireyler toplumda kendilik değerleri onaylanmadığında kendilerini öldürürler fikri, temel tartışma konusudur.” (Douglas, 1967, 92-93). Kendilik değerinin onaylanması ise ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile yakından ilişkilidir

İntihar davranışı tek bir faktörle açıklanamaz ve bireysel faktörler kadar sosyal sistemle ilgili faktörlerin de özellikle irdelenmesi gerekmektedir. İşte bu gerçekten hareketle çalışmada intihara giden süreçte etkili olduğu düşünülen ebeveyn ergen ilişkisi kapsamında çocuk yetiştirme biçimi olgusuna odaklanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Ankara’daki lise son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubu için okullar üst, orta ve alt sosyoekonomik düzeyleri temsil eden bölgelerden seçilmiştir. Bu bağlamda intihara giden süreçte sıklıkla karşımıza çıkan madde bağımlılığı, depresyon (intihara eğilim), sosyal yalıtım ve evden-okuldan kaçma, vücuda zarar verme gibi davranışlar araştırmanın temel değişkenleri olarak kabul edilmiştir. Bu değişkenlerle çocuk yetiştirme biçimi arasındaki ilişki analiz edilmiştir.

Ebeveyn-Ergen İlişkisi; Çocuk Yetiştirme Tutumları

Ebeveynlerin sağlıklı ve otonom çocuklar yetiştirmede önemli rolleri vardır. Anne baba tutumu söz konusu olduğunda, ebeveynin çocuğa gösterdiği sevgi kadar onun davranışlarına uyguladıkları kontrol ve disiplinin niteliği de önemlidir. Bireyin gelişmesinde dengeli ve tutarlı bir disiplin uygulaması en önemli faktördür. “Ebeveynlerin birinin çok kısıtlayıcı diğerinin çok hoşgörülü olması gibi tutarsız disiplin kadar, annebabadan birinin bugün hoşgörülü olması bir süre sonra ise çok sınırlayıcı olması da yani dengesiz disiplin de bireysel gelişimde önemlidir.” (Ekşi, 1985, 24).

“Ebeveyn davranışının iki önemli boyutundan biri kabullenme ve sıcaklıkla karakterize olan “cevap vermeye hazır olma”, diğeri de ergeni kontrol ve yönetmeye endeksli “talepkâr olma”dır. Bu iki boyutun birleşiminden dört temel ebeveyn örüntüsü ortaya çıkmaktadır.” (Coleman ve Hendry, 1999, 81; Conger ve Galambos, 1997; Özbay, 1992, 64-66) “Yetkin ebeveynler, her iki boyutta yüksek performans gösteren ve sosyal entelektüel ve akademik olarak yetkin olan çocuklar; Baskıcı ebeveynler, talepkârlıkta yüksek, cevap vericilikte düşük olan” (Conger ve Galambos, 1997)kurallara uyum gösteren, itaatkâr fakat düşük benlik kaygısı ve negatif benlik algısı taşıyan çocuklar; izin verici-hoşgörücü ebeveynler, psikolojik olarak uyumlu fakat bazı sapmış davranışlar gösterebilen çocuklar; izin verici ve ilgisiz ebeveynler ise en zayıf gelişimsel sonuç gösteren çocuklar yetiştirirler.

Ebeveyn-ergen ilişkisi çatışma seviyesi bağlamında karakterize olabilir. Bazı çatışmalar aile etkileşimi içinde normaldir, ancak yüksek boyutta yaşanan çatışmalar zararlıdır. Bu çatışmalar, aile içinde stres yaşandığı zaman artabilir. “Ergenin ‘gelişen otonomi’ talebi veya duygusu ailede yaşanan çatışmanın kaynağı olabilir.” (Horroks, 1965).

Ebeveynler derece derece ergene özerklik vermeli ve onu desteklemelidir. Ergenlik sürecinde yaşanan en önemli değişikliklerden biri tek yönlü otoriteden karşılıklı karar verme sürecine girilmesinde yaşanır. “Sorumlu, otonom davranış, en iyi ‘yetkin’ aile tipinde gelişmektedir. Bu ebeveynler ergene sınırlar koyarken, aynı zamanda destek ve onay vererek başarıyı teşvik edeler.” (Conger ve Galambos, 1997; Coleman ve Hendry, 1999, 82).

Ebeveynlik davranışının diğer bir özelliği de gözlem ve danışmadır. Bulgulara göre ebeveynin çocuğunu gözlemlemedeki başarısızlığı, ergenlerde hap kullanımına, düşük okul performansına, güvensizliğe ve çeşitli riskli

davranışlara neden olur. “Öte yandan Stattin ve Kerr’in yaptığı çalışmada, ergenle ebeveyn arasındaki problemlerle davranışta, ebeveynin gözleminin değil, gencin kendisini açıklamasının önemli olduğunu vurgular. Böylelikle gencin ebeveynine sorunlarını açıklaması karşılıklı bir iletişimin gerçekleşmesini sağlar.” (Coleman ve Hendry, 1999, 83).

Bu çerçevede araştırma Türkiye’de son yıllarda giderek artan ergenlik problemlerini kendine konu edinmiştir. Bu problemlerin içerisinde depresyon, intihar, okuldan-evden kaçma, madde bağımlılığı, yaygın olarak karşımıza çıkan problemlerdir. Bu bağlamda çalışma, ergenlik kategorisini tehdit eden söz konusu sapsmış davranışlarla, özellikle gencin birincil sosyal çevresini oluşturan aile atmosferinin temel değişkeni olan ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi arasındaki ilişkiyi tespit etmeye yöneliktir. Ebeveynin kullandığı otorite tipi, çocuk yetiştirme tutumunun temel değişkeni olarak alınmıştır. Dolayısıyla araştırma, gencin sapsmış davranışlara yönelmesinde etken olan değişkenler arasında korelatif ilişki arayan açıklayıcı bir çalışmadır.

Yöntem

Örneklem:

Araştırmanın örneklem grubunu, Ankara’daki lise son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubu için okullar üst, orta ve alt sosyoekonomik düzeyleri temsil eden bölgelerden seçilmiştir. Alt sosyoekonomik düzeyi temsil eden okullar : Tuzluçayır Lisesi (141 kişi) ve Abidinpaşa Lisesi (17 kişi), orta SED’i temsil eden okullar: Çankaya Lisesi (366 kişi) ve üst SED’i temsil eden okullar: Tefkik Fikret Lisesi (79 Kişi), Fatoşabla Koleji (15 kişi), Aykan Koleji (30 kişi), Blilim Koleji (50 kişi), Köksal Toptan Lisesi (28 kişi) olmak üzere toplam 726 kişiye ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama teknikleri olarak anket, gözlem ve mülakat kullanılmıştır. Veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. İstatistikî analizlerde ki-kare tekniğine başvurulmuştur.

Hipotezler

1. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin ailesinin sosyal ve ekonomik durumu arasında korelatif bir ilişki vardır.
2. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile aile içi ilişkiler ve aile içi şiddet arasında korelatif bir ilişki vardır.
3. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin etiketlenmesi arasında korelatif bir ilişki vardır.
4. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin ve ailesinin madde bağımlılığı arasında korelatif bir ilişki vardır.
5. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin ve ebeveyninin hayatı yaşamaya değer bulmaması ve hayata ait düşüncelerinin katılığı arasında korelatif bir ilişki vardır.
6. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin vücuduna zarar verme davranışı arasında korelatif bir ilişki vardır.
7. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin okula devamsızlığı arasında korelatif bir ilişki vardır.
8. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin evden kaçma davranışı arasında korelatif bir ilişki vardır.
9. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin arkadaşları ile ilişkisi arasında korelatif bir ilişki vardır.

Bulgular

1.Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin ailesinin sosyal ve ekonomik durumu arasında anlamlı bulunan ilişkiler:

Annenin çocuk yetiştirme biçimi ile öğrenim durumu arasındaki ilişkiye bakıldığında, annenin öğrenim durumunun çocuk yetiştirme biçiminde etkili olduğu görülmektedir (Ki Kare:41.905 sd 9 $p<0.05$). Yetkin-tatlı sert annelerin en yüksek oranda %38.10'unun orta öğretim mezunu olduğu, baskıcı-otoriter annelerin en yüksek oranda %44.60'ının ilköğretim mezunu olduğu, izin verici-hoşgörülü annelerin en yüksek oranda %45.20'sinin fakülte ve üzeri okul mezunu olduğu, izin verici-ilgisiz annelerin ise en yüksek oranda %68.20'sinin ilköğretim mezunu olduğu tespit edilmiştir. Böylelikle baskıcı-otoriter ve izin verici-ilgisiz annelerin yüksek oranda ilköğretim mezunu olduğu görülmüştür.

Babaların çocuk yetiştirme biçimi ile öğrenim durumları arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır (Ki Kare:34.150 sd 9 $p<0.05$). Yetkin-tatlı sert babaların en yüksek oranda %55.30'unun, baskıcı-otoriter babaların en yüksek oranda %35.10'unun, izin verici-hoşgörülü babaların en yüksek oranda %58.50'sinin, izin verici-ilgisiz babaların ise sadece %28.00'inin fakülte ve üzeri okul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Bu verilerden baskıcı-otoriter ve izin verici-ilgisiz babaların yüksek okuldaki mezun olma oranının düşük olduğu söylenebilir.

Babanın çocuk yetiştirme biçimi ile sıklıkla iş değiştirmesi arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır (Ki Kare:11.569 sd 3 $p<0.05$). Baskıcı-otoriter babanın %14.30'u, izin verici-ilgisiz babanın %8.00'i, yetkin-tatlı sert babanın %6.80'i, izin verici-hoşgörülü babanın %3.10'u sıklıkla iş değiştirmektedir. Bu verilerden baskıcı-otoriter ve izin verici-ilgisiz babaların daha yüksek oranda iş değiştirdiğini söylemek mümkündür.

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile son ekonomik krizden etkilenme arasındaki ilişki anlamlıdır (Ki-Kare: 22.551 sd 3 $p<0.05$). İzin verici-ilgisiz ebeveynlerin %33.30'unun, baskıcı-otoriter ebeveynlerin %22.00'sinin, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %9.00'unun, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %8.90'ının son ekonomik krizden etkilendiği tespit edilmiştir. İzin verici-ilgisiz ve baskıcı-otoriter ebeveynlerin diğerlerine oranla daha yüksek oranda ekonomik krizden etkilendiği ve işsiz kaldığı anlaşılmaktadır.

2. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile aile içi ilişkiler ve aile içi şiddet arasında anlamlı bulunan ilişkiler:

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin kendisi ile ilgili kararlara katılımı arasındaki ilişki güçlü ve anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:64.772 sd 3 $p<0.05$). İzin verici-ilgisiz ebeveynlerin %47.80'inin, baskıcı-otoriter ebeveynlerin %32.80'inin,yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %80.80'inin, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %7.10'unun çocuklarına kendileri ile ilgili sorunlarda fikir sormadığı saptanmıştır. Dolayısı ile izin verici-ilgisiz ve baskıcı-otoriter ebeveynlerin daha yüksek oranda çocuklarının kendileri ile ilgili kararlara katılımına izin vermedikleri anlaşılmaktadır.

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gence aile içinde sorumluluk verme arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır (Ki-Kare:26.992 sd 3 $p<0.05$). İzin verici-ilgisiz ebeveynlerin %33.30'unun, baskıcı-otoriter ebeveynlerin %13.60'ının, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %80.10'unun, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin ise %5.20'sinin çocuklarına aile içinde sorumluluk vermediği tespit edilmiştir. Bulgulardan, izin verici-hoşgörülü ve baskıcı-otoriter ebeveynlerin çocuklarına aile içinde daha yüksek oranda sorumluluk vermedikleri görülmektedir.

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile ailedeki geçimsizlik problemi arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır (Ki-Kare:32.685 sd 3 $p<0.05$). İzin verici-ilgisiz ebeveynlerin %48.00'i, baskıcı-otoriter ebeveynlerin %44.00'ü, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %22.00'si, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %15.90'ı aile içi geçimsizlik problemi ile karşı karşıyadır. Bu veriler bize, izin verici-ilgisiz ve baskıcı-otoriter ailelerde geçimsizlik probleminin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin anne-babasının birbirlerine şiddet uygulamaları arasındaki ilişki güçlü ve anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:23.388 sd 3 $p<0.05$). İzin verici- ilgisiz ebeveynlerin %33.30'unun, baskıcı-otoriter ebeveynlerin %17.90'mın, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %8.90'mın, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin ise ancak 56.60'mın birbirlerine şiddet uyguladığı saptanmıştır. Bu sonuçlar, izin verici-ilgisiz ve baskıcı-otoriter ebeveynlerin ailelerinde birbirlerine karşı daha yüksek oranda şiddet uyguladıklarını göstermektedir.

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin anne-babasının gence şiddet uygulaması arasındaki ilişki güçlü ve anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:79.187 sd 3 $p<0.05$). Baskıcı-otoriter ebeveynlerin %35.60'mın, izin verici- ilgisiz ebeveynlerin %29.20'sinin, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %7.00'sinin, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin ise %3.40'mın çocuklarına şiddet uyguladıkları saptanmıştır. Bulgular bize baskıcı-otoriter ve izin verici-ilgisiz ebeveynlerin çocuklarına daha yüksek oranda şiddet uyguladıklarını göstermektedir.

Örneklemin %47.90'ının aile bireyleri ile sıkça kavga ettiği saptanmıştır. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin aile bireyleri ile sık kavga etmesi arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır (Ki-Kare:28.293 sd 3 $p<0.05$). İzin verici-ilgisiz ebeveynlerin %72.00'sinin, baskıcı-otoriter ebeveynlerin %67.90'mın, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %51.70'inin, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin ise %38.00'inin çocuklarının aile bireyleri ile sıklıkla kavga ettiği tespit edilmiştir. Bu verilere göre, izin verici-ilgisiz ve baskıcı-otoriter ebeveynlerin çocuklarının aile bireyleri ile daha yüksek oranda kavga ettikleri söylenebilir.

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile kullandıkları olumlu olumsuz pekiştireçler arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır (Ki-Kare:151.973 sd 6 $p<0.05$). İzin verici-ilgisiz (%81.20) ve yetkin-tatlı sert (%55.80) ebeveynlerin büyük oranda çocuklarını övdükleri, onlarla gurur duydukları ve genci beğendikleri anlaşılmaktadır. Baskıcı-otoriter (%66.10), izin verici-ilgisiz (%50.00) ebeveynlerin ise tam tersi olarak büyük oranda çocuklarını eleştirdikleri, onlara bağırdukları ve kusur buldukları görülmektedir.

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin ebeveyni ile sorunlarını paylaşması arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır (Ki-Kare:45.100 sd 6 $p<0.05$). İzin verici- ilgisiz ebeveynlerin %64.00'ünün, baskıcı-otoriter ebeveynlerin %31.00'inin, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %18.70'inin, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin ise %14.20'sinin çocukları anne babasıyla sorunlarını paylaşmamaktadır. Bu verilerden, izin verici-ilgisiz ve baskıcı-otoriter ebeveynlerin çocuklarının çok daha fazla oranda ebeveynleri ile sorunlarını paylaşmadığı anlaşılmaktadır.

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile çocuklarının arkadaşlarını tanıması arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır (Ki-Kare:42.067 sd 3 $p<0.05$). İzin verici-ilgisiz ebeveynlerin %39.10'unun, baskıcı-otoriter ebeveynlerin %25.90'mın, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %8.80'inin, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %6.40'mın çocuklarının arkadaşlarını tanımadıkları saptanmıştır. Bu veriler bize, izin verici-ilgisiz ve baskıcı-otoriter ebeveynlerin çocuklarının arkadaşlarını daha yüksek oranda tanımadıklarını göstermektedir.

3. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin etiketlenmesi arasında anlamlı bulunan ilişkiler:

Annenin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin kendisini annesi tarafından sevilen ve istenilen bir çocuk olarak hissetmesi arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır (Ki-Kare:41.415 sd 3 $p<0.05$). İzin verici-ilgisiz annelerin %33.30'unun, baskıcı-otoriter annelerin %23.60'ının yetkin-tatlı sert annelerin %8.80'inin, izin verici-hoşgörülü annelerin %4.10'unun çocukları, anneleri tarafından sevilmedikleri ve istenilmediklerini hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu çerçevede izin verici-ilgisiz ve baskıcı-otoriter annelere sahip ergenlerin daha yüksek oranda kendilerinin sevilmediğinin ve istenilmediğinin hissine kapıldıkları görülmektedir.

Babanın çocuk yetiştirme biçimi ile gencin babası tarafından kendisini sevilen ve istenilen bir çocuk olarak hissetmesi arasındaki ilişki güçlü ve anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:50.972 sd 3 $p<0.05$). İzin verici-ilgisiz babaların %43.50'sinin, baskıcı-otoriter babaların %29.10'unun, yetkin-tatlı sert babaların %10.20'sinin, izin verici-hoşgörülü babaların %5.90'ının çocuğu, babası tarafından istenilen ve sevilen bir çocuk olarak kendilerini hissetmedikleri saptanmıştır. Bu çerçevede ilgisiz-hoşgörülü ve baskıcı-otoriter babalarının çocuklarının kendilerini daha yüksek oranda sevilmediklerinin ve istenilmediklerinin hissine kapıldıkları görülmektedir.

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin aile içinde fazlalık olduğunu hissettiren söz ve davranışlarda bulunulması arasındaki ilişki güçlü ve anlamlı çıkmıştır (Ki-Kare:55.961 sd 6 $p<0.05$). İzin verici-ilgisiz ebeveynlerin %40.00'mın, baskıcı-otoriter ebeveynlerin %29.80'inin, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %11.90'ının, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %6.50'sinin çocuklarına fazlalık olduğunu hissettiren söz ve davranışlarda buldukları tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan özellikle, izin verici-ilgisiz ve baskıcı-otoriter ebeveynlerin çocuklarına daha yüksek oranda kendilerini fazlalık olarak hissettiren söz ve davranışlarda buldukları anlaşılmaktadır.

4.Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin ve ailesinin madde bağımlılığı arasında anlamlı bulunan ilişkiler:

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin sigara bağımlılığı arasındaki ilişkiye bakıldığında, izin verici-ilgisiz ebeveynlerin %52.00'sinin, baskıcı-otoriter ebeveynlerin %29.60'ının, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %27.20'sinin, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin ise %25.80'inin çocuklarının sigara bağımlısı olduğu tespit edilmiştir. Bu verilerden izin verici-ilgisiz ve baskıcı-otoriter ebeveynlerin çocuklarında sigara bağımlılığının daha yüksek oranda görüldüğü söylenebilir. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin sigara bağımlılığı arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare :7.980 sd 3 $p<0.05$).

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin alkol bağımlılığı arasındaki ilişki her ne kadar güçlü bir anlamlılık sergilemiyorsa da bir eğilimin olduğu da göz ardı edilmemelidir (Ki-Kare:7.106 sd 3 $p>0.05$). İzin verici-ilgisiz ebeveynin %33.30'unun, izin verici-hoşgörülü ebeveynin %17.60'ının, baskıcı-otoriter ebeveynin %17.40'ının, yetkin-tatlı sert ebeveynin %13.50'sinin çocuklarının alkol bağımlısı olduğu tespit edilmiştir. Bu verilerden özellikle izin verici-ilgisiz ebeveynlerin çocuklarının alkol bağımlısı olmalarının daha yüksek oranda görüldüğü anlaşılmaktadır. Yetkin-tatlı sert ebeveynlerin çocuklarında ise alkol bağımlılığı en düşük düzeydedir.

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin uyuşturucu madde bağımlılığı arasındaki ilişki incelendiğinde, güçlü bir anlamlılık olmasa da bir eğilim olduğu gözlenmektedir (Ki-Kare:7.321 sd 3 $p>0.05$). İzin verici-ilgisiz ebeveynlerin %13.60 ile en yüksek oranda çocuklarının uyuşturucu madde bağımlısı olduğu tespit edilmiştir. Baskıcı-otoriter ebeveynlerin %9.30'unun, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %4.40'ının, yetkin-tatlı sert

ebeveynlerin %3.30'unun çocuklarının uyuşturucu madde bağımlısı olduğu görülmüştür. Bu verilerden, izin verici- ilgisiz ve baskıcı-otoriter ebeveynlerin çocuklarında uyuşturucu madde bağımlısı görülme olasılığının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Babanın çocuk yetiştirme biçimi ile babanın uyuşturucu madde kullanımı arasındaki ilişki anlamlı çıkmıştır (Ki-Kare:8.336 sd 3 $p<0.05$). Baskıcı-otoriter babaların %10.90'nın, izin verici-hoşgörülü babaların %5.00'inin, izin verici- ilgisiz babaların %4.20'sinin, yetkin-tatlı sert babaların %2.60'ının uyuşturucu madde kullandığı tespit edilmiştir. Bu verilerden, baskıcı-otoriter ve izin verici- ilgisiz babalarda uyuşturucu madde kullanımının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin kardeşinin uyuşturucu madde bağımlılığı arasındaki ilişki güçlü ve anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:12.644 sd 3 $p<0.05$). Ebeveyni yetkin-tatlı sert olan ergenlerin %0.30'unun, izin verici-hoşgörülü ebeveyni olan ergenlerin %1.40'ının, baskıcı-otoriter ebeveyni olan ergenlerin %1.80'inin, ebeveyni izin verici- ilgisiz olan ergenlerin %8.30'unun kardeşinin uyuşturucu madde bağımlısı olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan ebeveyni izin verici- ilgisiz ve baskıcı-otoriter olan ergenlerin kardeşlerinin de daha yüksek oranda uyuşturucu madde bağımlısı oldukları anlaşılmaktadır.

5. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin ve ebeveyninin hayatı yaşamaya değer bulmaması ve hayata ait düşüncelerinin katılığı arasında anlamlı bulunan ilişkiler:

Örneklemin %23.40'ının hayatı yaşamaya değer bulmadığı saptanmıştır. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile ergenlerin hayatı anlamlı ve yaşamaya değer bulmaması arasındaki ilişki anlamlıdır (Ki-Kare:17.520 sd 3 $p<0.05$). İzin verici- ilgisiz ebeveynlerin %50.00'sinin, baskıcı-otoriter ebeveynlerin %36.20'sinin, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %22.70'inin, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %19.40'ının çocuklarının hayatı anlamlı ve yaşamaya değer bulmadıkları tespit edilmiştir. Bu veriler bize izin verici- ilgisiz ve baskıcı-otoriter ebeveynlerin çocuklarının hayatı daha yüksek oranda anlamsız bulduklarını göstermektedir.(Bakınız tablo 1)

TABLO 1: Ebeveynin Çocuk Yetiştirme Biçimi ile Gencin Hayatı Anlamlı ve Yaşamaya Değer Bulması Arasındaki İlişki

Anne babanın çocuk yetiştirme tutumu	Gencin hayatı anlamlı görüp/görmediği						
	Evet	Hayır	Toplam				
Yetkin (Tatlı-Sert) Ebeveyn	Satır% 77.3	n	255	22.7	75	100.0	330
Baskıcı-Otoriter Ebeveyn	Sütun%		47.1		45.5		46.7
	Satır%		37		21		58
İzin Verici-Hoşgörülü Ebeveyn	Sütun%		63.8		36.2		100.0
	Satır%		6.8		12.7		8.2
İzin Verici-İlgisiz Ebeveyn	n		237		57		294
	Satır%		80.6		19.4		100.0
Toplam	Sütun%		43.8		34.5		41.6
	n	12		12		24	
	Satır%		50.0		50.0		100.0
	Sütun%		2.2		7.3		3.4
	n		541		165		706
	Satır%		76.6		23.4		100.0
	Sütun%		100.0		100.0		100.0

Ki-Kare:17.520 Sd 3 $p=.001$

Gencin hayatı yaşamaya değer bulmaması, onu son halka olarak intihara bile götürebilen depresif bir sürecin içine girmek üzere olduğunun ya da girdiğinin ilk göstergesidir. Ayrıca bu ilk işareti destekleyen ve genellikle birlikte seyreden diğer depresyon belirtilerine ilişkin veriler de şöyle özetlenebilir:

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme biçimi ile ergenlerin gelecek ile ilgili plânlarının olmaması arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır (Ki-Kare:19.860 sd 3 $p<0.05$). Baskıcı-otoriter ebeveynlerin %23.70'inin, izin verici-ilgisiz ebeveynlerin %20.80'inin, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %8.40'ının, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %71.10'unun çocuklarının gelecek ile ilgili plânlarının olmadığı görülmektedir. Bu sonuçlar bize, baskıcı-otoriter ve izin verici-ilgisiz ebeveynlere sahip ergenlerin geleceğe ilişkin umut besleme ve plân yapma davranışlarının oranının daha düşük olduğunu göstermektedir.

Örneklemin %29.80'inin günlük bakımını düzenli olarak yapmadıkları tespit edilmiştir. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin günlük bakımını düzenli olarak yapmama davranışı arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır (Ki-Kare:15.751 sd 3 $p<0.05$). Baskıcı-otoriter ebeveynlerin %48.10'unun, izin verici-ilgisiz ebeveynlerin %48.00'inin, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %29.50'sinin, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %25.00'inin çocuklarının günlük bakımlarını her gün düzenli olarak yapmadıkları saptanmıştır. Verilere göre baskıcı-otoriter ve izin verici-ilgisiz ebeveynlere sahip ergenlerin daha yüksek oranda günlük bakımlarını yapmadıkları görülmektedir.

Örneklemin %50.10'u okuduğunu anlayamamaktadır. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin okuduğunu anlayamaması arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:8.643 sd 3 $p<0.05$). Baskıcı-otoriter ebeveynlerin %66.70'inin, izin verici-ilgisiz ebeveynlerin %62.50'sinin, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %49.50'sinin, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %47.10'unun çocuklarının okuduklarını anlayamadıkları ve dolayısı ile dikkatlerini toplayamadıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar bize baskıcı-otoriter ve izin verici-ilgisiz ebeveynlere sahip ergenlerde dikkati toplayamama probleminin daha yüksek oranda olduğunu göstermektedir.

Örneklemin %58.80'inin kendisini çoğunlukla üzüntülü hissettiği saptanmıştır. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin kendini sıklıkla üzüntülü hissetmesi arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır (Ki-Kare:18.674 sd 3 $p<0.05$). İzin verici-ilgisiz ebeveynlerin %76.00'ının, baskıcı-otoriter ebeveynlerin %68.50'sinin, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %64.00'ının, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %49.70'inin çocuklarının sıklıkla sebepsiz yere kendilerini üzüntülü hissettikleri saptanmıştır. Bu verilerden izin verici-ilgisiz ve baskıcı-otoriter ebeveynlere sahip ergenlerin daha yüksek oranda kendilerini üzüntülü hissettikleri anlaşılmaktadır.

Örneklemin %48.20'si insanların kendisini anlamadığı duygusuna kapıldığını belirtmektedirler. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin insanların kendisini anlamama duygusuna kapılması arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır (Ki-Kare:21.124 sd 3 $p<0.05$). Baskıcı-otoriter ebeveynlerin %72.70'sinin, izin verici-ilgisiz ebeveynlerin %64.00'ünün, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %49.40'ının, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %41.00'inin çocuklarının insanların kendilerini anlamadığı duygusuna kapıldıkları tespit edilmiştir. Bu verilerden, yetkin-tatlı sert ile izin verici-hoşgörülü ebeveynlere sahip ergenlerin insanların kendisini anlamadığına dair duyguya kapılmasının oranının düşük olduğu görülmektedir.

Örneklemin %34.50'sinin hevesle başladığı işlerden çabuk bıktıkları ve bu işleri bir türlü bitiremedikleri görülmüştür. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin hevesle başladığı işi bir türlü bitirememesi arasındaki ilişki güçlü ve anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:17.781 sd 3 $p<0.05$). İzin verici-ilgisiz ebeveynin %64.00'ünün, baskıcı-otoriter ebeveynin %50.90'ının, izin verici-hoşgörülü ebeveynin %32.20'sinin, yetkin-tatlı sert ebeveynin %31.70'inin çocuklarında başladığı işi bitirememesi davranışı görülmüştür. Bulgulardan, ilgisiz ve baskıcı ebeveynlerin çocuklarının başladıkları işlerden daha çabuk bıktıkları anlaşılmaktadır.

Örneklemin %24.50'sinin hayatı ya hep ya da hiç boyutunda algıladıkları tespit edilmiştir. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile ergenlerin hayatı siyah ya da beyaz gibi katı olarak düşünmelerinin arasındaki ilişki güçlü ve anlamlı bulunmuştur.(Ki-Kare:24.964 sd 3 $p<0.05$). Baskıcı-otoriter ebeveynlerin %46.30'unun, izin verici-ilgisiz ebeveynlerin %44.00'ünün, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %24.80'inin, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %18.30'unun çocuklarının hayatı sadece siyah ya da beyaz olarak düşündükleri, farklı seçenekleri ise düşünemedikleri tespit edilmiştir. Bu verilerden bakıcı ve ilgisiz ebeveynlerin çocuklarının alternatif düşünmede daha fazla problemi olduğu görülmektedir. Bu bulguyu öğrencinin ebeveyninin tutumuna bağlı olarak üniversite sınavını kazanması konusundaki düşüncesi de destekler mahiyettedir. Buna ilişkin veriler şöyle özetlenebilir:

Örneklemin %34.60'ı üniversite sınavını kazanamamayı düşünemediklerini ve sınavı mutlaka kazanmak zorunda olduklarını belirtmektedirler. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin üniversite sınavını mutlaka kazanması gerektiğini düşünmesi arasındaki ilişki güçlü ve anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:16.302 sd 6 $p<0.05$). Baskıcı-otoriter ebeveynlerin %43.10'unun, yetkin-tatlı sert ebeveynin %36.60'ının, izin verici-hoşgörülü ebeveynin %31.40'ının izin verici-ilgisiz ebeveynin ise %25.00'inin çocuklarının üniversite sınavını mutlaka kazanma görüşünde olduğu tespit edilmiştir. Bu verilerden otorite kullanımına bağlı olarak gencin alternatif geliştiremediği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede ailenin tutumuna ilişkin veri de bu sonucu destekler niteliktedir.

Örneklemin %68.10'unun ebeveyninin gence üniversiteye hazırlık kursu ve okul masrafları için çok para harcadıklarına dair sürekli vurgu yaptıkları tespit edilmiştir. Ebeveynin bu tutumu ile çocuk bakım davranışı arasındaki ilişki güçlü ve anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:13.397 sd 3 $p<0.05$). Baskıcı-otoriter ebeveynin %87.70'inin, yetkin-tatlı sert ebeveynin %68.30'unun, izin verici-hoşgörülü ebeveynin %65.20'sinin, izin verici-ilgisiz ebeveynin %54.20'sinin çocuklarına sürekli bu vurguyu yaptıkları saptanmıştır. Bu bulgulardan yine otorite kullanımına ve tipine bağlı olarak öncelikle baskıcı-otoriter ve ikinci sırada da yetkin-tatlı sert ebeveynlerin ergenlere bir anlamda üniversiteye girmeleri konusunda baskı yaptıkları anlaşılmaktadır. Nitekim öğrencilerin üniversiteyi ebeveynlerinin yanında okumak isteyip istememeleri bu tür baskıların bir ifadesi olabilir.

Örneklemin %30.40'ının üniversiteyi ailesinden uzakta başka bir şehirde okumak istedikleri saptanmıştır. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin ailesinden uzaklaşma isteği arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır (Ki-Kare:14.069 sd 6 $p<0.05$). İzin verici-ilgisiz ebeveynlerin %52.00'sinin, baskıcı-otoriter ebeveynin %42.10'unun, yetkin-tatlı sert ebeveynin %30.80'inin ve izin verici-hoşgörülü ebeveynin %25.90'ının çocuklarının üniversiteyi ailelerinden uzak, başka bir şehirde okumak istedikleri görülmüştür. İlgisiz ve yine otorite kullanımına bağlı olarak ergenlerin ailelerinden uzaklaşmak istedikleri anlaşılmaktadır. Bu noktada üniversiteye girişin örnek olarak alınmasının nedeni, bu sürecin gencin başlı başına depresyona girmesine neden olan bir değişken olarak kabul edilmesidir.

Tekrar depresyon belirtilerine dönersek elde ettiğimiz veriler şöyle özetlenebilir:

Örneklemin %43.90'nın zor durumda kaldıklarında başkalarından kolaylıkla yardım isteyemedikleri saptanmıştır. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme biçimi ile ergenlerin başkalarından kolaylıkla yardım isteyememesi arasındaki ilişki güçlü ve anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:17.873 sd 3 $p<0.05$). Baskıcı ebeveynlerin %68.50'sinin, ilgisiz ebeveynlerin %60.00'min, tatlı sert ebeveynlerin %41.40'min, hoşgörülü ebeveynlerin %40.80'inin çocuklarının başkalarından kolaylıkla yardım isteyemedikleri tespit edilmiştir. Bu bulgulardan, baskıcı ve ilgisiz ebeveynlerin çocuklarının yardım alma konusunda daha zorlandıkları anlaşılmaktadır.

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin kendisiyle barışık olması arasındaki ilişki güçlü ve anlamlı bulunmuştur. (Ki-Kare:22.783 sd 3 $p<0.05$). İlgisiz ebeveynlerin %36.00'sinin, baskıcı ebeveynlerin %29.60'min, tatlı sert ebeveynin %17.20'sinin, hoşgörülü ebeveynin %10.10'unun çocuklarının kendilerini beğenmedikleri tespit edilmiştir. Bulgulardan ilgisiz ve baskıcı ebeveynlerin çocuklarında kendilerinden memnun olmama hâlinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Örneklemin %35.90'nın psikolojik-profesyonel yardım alma ihtiyacı hissettiği saptanmıştır. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin bu ihtiyacı arasındaki ilişki güçlü ve anlamlı bulunmuştur. İlgisiz ebeveynlerin %58.30'unun, baskıcı ebeveynlerin %45.60'min, tatlı sert ebeveynlerin %38.40'min ve hoşgörülü ebeveynin %29.20'sinin çocuklarının psikolojik yardım alma ihtiyacı içinde olduğu görülmüştür. Bulgular bize, ilgisiz ve baskıcı ebeveynlerin çocuklarının daha fazla oranda psikolojik yardım alma ihtiyacı içinde olduklarını göstermektedir. Nitekim bu sürecin en son noktasını, intihara dahi götüren yaşama arzusunu kaybetme duygusu oluşturmaktadır.

Örneklemin %60.40'nın yaşamının bir döneminde yaşama arzusunu tümüyle kaybettiği tespit edilmiştir ki, örneklemin 16-17 yaş kategorisini temsil ettiği hatırlanırsa bu oranın son derece düşündürücü olduğu vurgulanmalıdır. Değişkenlerden biri olarak ele aldığımız ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin yaşama arzusunu kaybetmesi arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır. İzin verici-ilgisiz ebeveynlerin çocuklarının %88.00'inin, baskıcı-otoriter ebeveynlerin %71.90'min, yetkin-tatlı sert ebeveynlerin %62.10'unun, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %53.90'min çocuklarının hayatlarının bir döneminde intiharı düşündükleri saptanmıştır. Burada özellikle bu düşünceyi aklından çıkartamadığı, sürekli intiharı düşündüğünü belirten %8.3'lük bir ergen kategorisi olduğu saptanmıştır. Bu ergen kategorisi hayatını sonlandırma konusunda özellikle alarm vermektedir. (Bakınız Tablo 2)

TABLO 2: Ebeveynin Çocuk yetiştirme biçimi ile Gencin İntiharı Düşünmesi Arasındaki İlişki.**Anne babanın çocuk yetiştirme tutumu Gencin Herhangi bir Nedenle Yaşama Arzusunu Kaybedip/Etmediği**

		Evet	Hayır	Toplam
Yetkin (Tatlı-Sert) Ebeveyn	n	125	205	330
	Satır%	37.9	62.1	100.0
	Sütun%	44.8	48.1	46.8
Baskıcı-Otoriter Ebeveyn	n	16	41	57
	Satır%	28.1	71.9	100.0
	Sütun%	5.7	9.6	8.1
İzin Verici-Hoşgörülü Ebeveyn	n	135	158	293
	Satır%	46.1	53.9	100.0
	Sütun%	48.4	37.1	41.6
İzin Verici-İlgisiz Ebeveyn	n	3	22	25
	Satır%	12.0	88.0	100.0
	Sütun%	1.1	5.2	3.5
Toplam	n	541	165	706
	Satır%	39.6	60.4	100.0
	Sütun%	100.0	100.0	100.0

Ki-Kare:16.678 Sd 3 p=.001

İntiharı düşünen örneklem grubu içinde gencin en yoğunlukla aile (%31.30), ikinci derecede okul (%16.80), üçüncü derecede çıktığı kişilerle(%15.50) sorun yaşadığı saptanmıştır. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile yaşanan sorunların kaynağı arasında ilişki güçlü ve anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:30.844 sd 12 p<0.05). Baskıcı-otoriter ebeveynin %48.70'lik oranla çocukların en yüksek düzeyde aile ile sorunlarının olduğu tespit edilmiştir. Baskıcı (%17.90), hoşgörülü (%17.60) ve yetkin (%17.10) ebeveynlerin yaklaşık değerlerle çocuklarında okul sorunu olduğu görülürken, ilgisiz ebeveynin sadece %5.30'unun çocuğunda bu sorun saptanmıştır. İlgisiz ailelerin ise %21.10'luk bir oranla ebeveynlerin çocuklarının diğer otorite tipleri içinde en yüksek oranda çıktığı kişiyle ilgili sorunlarının olduğu gözlenmiştir.

Ergenlere hem rol modeli teşkil etmesi hem de intiharı normal bir davranış olarak algulamalarına etki etmesi bakımından aile içindeki intihar vakaları da önem arz etmektedir. Örneklemin %3.70'inin babasının intihara teşebbüs ettiği, %1.10'unun ise intihar ettiği, %14.50'sinin annesinin intihara teşebbüs ettiği, %6.60'mın ise intihar ettiği saptanmıştır. Örneklemin %3.90'ının kardeşinin intihara teşebbüs ettiği, %1.10'unun intihar ettiği, %5.50'sinin birinci derecede yakın akrabasının intihara teşebbüs ettiği, %6.00'sinin ise intihar ettiği tespit edilmiştir. Bu çerçevede gencin intiharı normal bir davranış olarak kabul edip etmemesi de önemli bir diğer değişkendir.

Örneklemin %11.60'mın intiharı normal bir davranış olarak gördüğü saptanmıştır. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin intiharı normal bir davranış olarak kabul etmesi arasındaki ilişki güçlü ve anlamlıdır (Ki-Kare:19.277 sd 3 p<0.05). İlgisiz ebeveynin %32.00'sinin, baskıcı ebeveynin %22.80'inin, hoşgörülü ebeveynin %9.90'ının, tatlı sert ebeveynin %9.60'ının çocuklarının intiharı normal bir davranış olarak kabul ettiği görülmektedir. Bu bulgular bize ilgisiz ve baskıcı ebeveynin çocuklarının intiharı daha yüksek oranda onayladığını göstermektedir.

6.Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin vücuduna zarar verme davranışı arasında bulunan anlamlı ilişkiler:

Örneklemin %27.10'unun vücudunun herhangi bir yerini jilette kesme, sigara ile yakma ya da yemek yemeyi reddetme gibi kendilerine zarar verdikleri tespit edilmiştir. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin vücuduna zarar vermesi arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur.(Ki-Kare:13.079 sd 3 p<0.05). Baskıcı ebeveynin %46.40'ının, ilgisiz ebeveynin %32.00'sinin, tatlı sert ebeveynin %26.70'inin, hoşgörülü ebeveynin ise %23.30'unun çocuklarının hayatlarının herhangi bir döneminde vücutlarına zarar verme yönünde tepki gösterdikleri saptanmıştır. Bu tür davranış gösterme eğiliminin baskıcı ve ilgisiz ebeveynlerin çocuklarında daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Örneklem grubu içinde kendi vücuduna zarar verenlerin öncelikle ebeveynleri (%32.60) ile ilgili yaşadıkları sorunlar, ikinci derecede ise çıktıkları kişiler ile (%26.30) ile yaşadıkları sorunlar üzerine böyle bir tepki gösterdikleri saptanmıştır. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin vücuduna zarar verme nedeni arasındaki ilişki güçlü ve anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:23.000 sd 12 p<0.05). En yüksek değerler dikkate alındığında baskıcı otoriter ebeveynin %50.00'sinin çocuklarının anne-babası ile yaşadıkları sorunlar üzerine, izin verici-hoşgörülü ebeveynlerin %26.90'lık oranla arkadaşlarla yaşanan sorunlar üzerine, yetkin-tatlı sert ebeveynin %31.00'lik oranla çocuklarının çıktıkları kişiler ile ilgili yaşadıkları sorunlar üzerine bu tür bir tepkide bulunduğu gözlenmiştir.

TABLO 3:Ebeveynin Çocuk Yetiştirme Biçimi İle Gencin Vücuduna Zarar Vermesi Arasındaki İlişki:

Anne babanın çocuk yetiştirme tutumu Gencin Hayatının Bir Döneminde Vücuduna Zarar Verip/Vermediği				
		Evet	Hayır	Toplam
Yetkin (Tatlı-Sert) Ebeveyn	n	88	241	329
	Satır%	26.7	73.3	100.0
	Sütun%	46.1	46.8	46.6
Baskıcı-Otoriter Ebeveyn	n	26	30	56
	Satır%	46.4	53.6	100.0
	Sütun%	13.6	5.8	7.9
İzin Verici-Hoşgörülü Ebeveyn	n	69	227	296
	Satır%	23.3	76.7	100.0
	Sütun%	36.1	44.1	41.9
İzin Verici-İlgisiz Ebeveyn	n	8	17	25
	Satır%	32.0	68.0	100.0
	Sütun%	4.2	3.3	3.5
Toplam	n	191	515	706
	Satır%	27.1	72.9	100.0
	Sütun%	100.0	100.0	100.0

Ki-Kare:13.079 Sd 3 p=.004

7. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin okula devamsızlığı arasında anlamlı bulunan ilişki:

Örneklemin %59.50'sinin ebeveynin ve okul yöneticilerinin bilgisi dışında devamsızlık yaptığı saptanmıştır. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin ebeveyn ve okul yöneticilerinin bilgisi dışında devamsızlık yapması arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:8.789 sd 3 p<0.05). İlgisiz ebeveynin %88.00'inin, baskıcı-otoriter ebeveynin %59.60'ının, izin verici-hoşgörülü ebeveynin %58.80'inin ve yetkin-tatlı sert ebeveynin %58.00'inin çocuklarının aile ve okul yöneticilerinin dışında devamsızlık yaptığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre, ilgisiz ve baskıcı ebeveynin çocuklarının okula devamsızlık yapma eğilimlerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

8. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin evden kaçma davranışı arasında anlamlı bulunan ilişki:

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin evden kaçması arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:9.153 sd 3 $p<0.05$). İlgisiz ebeveynlerin %32.00'inin, baskıcı otoriter ebeveynlerin %24.60'nın, tatlı sert ebeveynin %17.80'inin çocuklarının evden kaçtığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar bize yine, ilgisiz ve baskıcı ebeveynlerin çocuklarının evden kaçmaya daha meyilli olduklarını göstermektedir.

9. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin arkadaşları ile ilişkisi arasında anlamlı bulunan ilişkiler:

Ebeveynin çocuk bakım tarzı ile gencin arkadaşları ile sorunlarını paylaşamama arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:15.491 sd 3 $p<0.05$). İlgisiz ebeveynlerin %36.00'sinin, baskıcı ebeveynlerin %23.70'inin, tatlı sert ebeveynin %15;50'sinin, hoşgörülü ebeveynin ise %11.20'sinin çocuklarının, arkadaşları ile sorunlarını paylaşamadıkları saptanmıştır. Böylelikle ilgisiz ve baskıcı ebeveynlerin çocuklarının arkadaşları ile sorunlarını paylaşmada daha fazla güçlük çektikleri anlaşılmaktadır. Yine ebeveynlerin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin okuldaki sırlarını arkadaşları ile paylaşabilmesi arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:8.646 sd 3 $p<0.05$). Baskıcı-otoriter ebeveynlerin %29.80'inin, ilgisiz ebeveynlerin %25.00'inin, izin verici-hoşgörülü ebeveynin %17.00'sinin, tatlı sert ebeveynin %14.80'inin çocuklarının okulda sırlarını paylaştıkları arkadaşlarının olmadığı tespit edilmiştir. Bu veriler bize, baskıcı ve ilgisiz ebeveynlerin çocuklarının arkadaşları ile sırlarını daha zor paylaştıklarını göstermektedir.

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile arkadaşlık kurma arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur (Ki-Kare:18.520 sd 9 $p<0.05$). En yüksek değerler baz alındığında, ilgisiz ebeveynlerin daha fazla oranda (%20.80) kendi cinsiyetindekilerle daha kolay arkadaşlık kurdukları, baskıcı-otoriter ebeveynlerin %13.60'lık oranla çocuklarının karşı cinstekilerle kolay arkadaşlık kurdukları, yetkin ebeveynin %73.90'lık bir oranla çocuklarının her iki cinsiyettekilerle kolay arkadaşlık kurduklarını, %25.00'lik oranla ilgisiz ebeveynin çocuklarının ise her iki cinsiyettekilerle de kolay arkadaşlık kuramadıkları tespit edilmiştir.

Evden kaçmış olan ergenler, evden kaçmamış olan ergenlere göre, ebeveynlerinin tatlı-sert (baskıcı-otoriter olmayan) bir tutum sergilenmesi riskini %58 oranında azaltmaktadır (OR=0.582 $P=0.072$). Ergenler tarafından, hayatın anlamlı ve yaşamaya değer bulunmaması, hayatı anlamlı ve yaşamaya değer bulan ergenlere oranla ebeveynlerin tatlı-sert (baskıcı-otoriter olmayan) bir tutum içinde olmaları riskini %43 oranında azaltmaktadır (OR=0.443 $P=0.002$).(Bakınız tablo 4)

TABLO 4:Çoklu Analiz

Anne Babanın Gence Yönelik Davranışları			
	B	OR	P Value
Gence göre hayatın anlamlı olup olmadığı Hayır (1) Evet (0)	-0.838	0.433	0.002
Gencin ailesi ve okul yöneticilerinin bilgisi dışında devamsızlık yapılıp yapılmadığı Hayır (1) Evet (0)	0.422	1.525	0.118
Gencin hayatında vücuduna zarar verme yönünde bir tepki gösterip göstermediği Hayır (1) Evet (0)	0.326	1.386	0.243
Gencin şimdiye kadar evden kaçıp kaçmadığı Evet kaçtım (1) Hayır kaçmadım (0)	-0.541	0.582	0.072

Genel Değerlendirme ve Sonuçlar

Bireyin başarılı bir sosyalizasyon sürecinden geçmesinde ebeveyninin çocuk yetiştirme biçimi en önemli dış faktördür ve aynı zamanda gencin çalkantılı bir dönemini oluşturan ergenlik çağının da en temel stres kaynağıdır. Çocuk yetiştirme biçiminin temel değişkeni ise kullanılan otorite tipidir. Literatürdeki bulgular, kullanılan otoritenin hem yoğunluğunun hem de tutarsızlığının çocuğun intihar da dahil olmak üzere sapmış davranışa yönelmesinde önemli bir etken olduğu şeklindedir. Bu bağlamda çalışma, Türkiye'deki temel ergenlik problemleri ile ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi arasındaki ilişkiyi açıklamayı hedeflemiştir. Araştırmanın bulguları, otoritenin kullanımı kadar hiç kullanılmamasının da gencin intihar da dahil olmak üzere pek çok sapmış davranışa yönelme riskini arttırdığını ortaya koymaktadır.

Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin ailesinin sosyal ve ekonomik durumu, aile içi ilişkiler ve aile içi şiddet, gencin etiketlenmesi, gencin ve ailesinin madde bağımlılığı, gencin hayatı yaşamaya değer bulmaması ve hayata ait düşüncelerinin katılığı, gencin vücuduna zarar verme davranışı, okula devamsızlığı, evden kaçma davranışı ve arkadaşları ile ilişki kuramaması arasında güçlü ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Özellikle otoriteyi aşırı kullanan baskıcı ebeveynler ile hiç kullanmayan ilgisiz ebeveynlerin ergenlerin intihar da dahil pek çok sapmış davranışa yönelmelerinde uygun aile atmosferini yarattıkları görülmektedir.

Bunun yanı sıra araştırmanın dikkat çekici bulgularından biri örneklemimizi oluşturan 16-17 yaş kategorisindeki lise son sınıf öğrencilerinin, depresyona ve intihar etmeye yatkınlıklarının çok yüksek oranda oluşudur. Bunun nedeni sadece ebeveynin çocuk yetiştirme biçimine bağlanamaz. Bu eğilimin yaygınlığının bu kadar çok olması sosyal sisteme ilişkin çarpıklığın bir ifadesi olmalıdır. Bu yaş kategorisi için en önemli sosyal

çevrelerden bir diğeri de okuldur. Dolayısı ile Türkiye'deki eğitim sisteminin sorgulanması da gerekmektedir. Bu yaş kategorisinde ergenler diğeri yaş kategorilerinden farklı olarak üniversiteye giriş sınavına hazırlanmakta ve meslek seçimi aşamasında bulunmaktadır. Türkiye'de üniversiteye giriş ancak yüksek tempolu bir hazırlık dönemini gerektirmektedir. Söz konusu hazırlık döneminde öğrenciler yaklaşık 16-20 saat arası ders çalışmak zorundadırlar. Çünkü hem okul hem de üniversiteye hazırlık kurslarının müfredat programını takip etmek zorundadırlar. İster istemez bu zaman limitinde hemen hemen sosyal ilişkilerinin tümünü askıya alarak yüksek bir sosyal izolasyon içine girmektedirler. Bütün bunlara karşın hayatlarını garanti edeceklerini düşündükleri iyi bir üniversite ve bölüme girme şansları ise ancak %1'dir. Dolayısıyla gerek ailelerde, gerekse ergenlerde, çok yüksek bir gelecek kaygısı da buna eşlik etmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin ergenlerin sorunlarının üstesinden gelmesinde ilgisiz kalmaları ya da aşırı baskı uygulamaları ergeni bunalıma sürükleyen tetikleyici ve pekiştirici katalizör görevi görmektedir.

Bu sonuçlar ışığında özellikle okulların rehberlik servislerine oldukça fazla görev düşmektedir. Ailelerle ve gençlerle kurulacak iletişim sayesinde sözü edilen problemler henüz oluşma aşamasındayken tespit edilebilecek ve gerekli çözüm yolları üretilebilecektir.

Ayrıca bu konu üzerinde çalışan uzmanlar ve eğitim kurumlarının ortaklaşa yapacakları yeni araştırmalar sorunun daha farklı boyutlarının da ortaya koyulmasında ve bilimsel çözüm yollarının üretilmesinde etkili olacaktır. Sonuç olarak incelenen sorunlardan bazılarının ya da hepsinin ergenin yaşamında yer alması, aslında bir uyarı niteliğindedir. Söz konusu durum ve vaziyet alışların, ergen alt kültüründeki konum ve yoğunluğunun yapılacak araştırmalarla irdelenmesi, 'önlem alma' veya muhtemel krizleri ve ortaya çıkabilecek problemleri önceden görüp mümkün olduğunca engellemede büyük önem arz etmektedir.

Kaynaklar

- Berman, A.L. ve Jobes, D.A. (1997). *Adolescent Suicide Assessment and Intervention*. Washington D.C.: American Psychological Association.
- Coleman, J.C. ve Henry, L.B. (1999). *The Nature of Adolescence*. London: Routledge.
- Conger, J.J. ve Galambos, N.L. (1997). *Adolescence and Youth*. U.S.A.: Longman. -
- Douglas, J. (1967). *The Social Meaning of Suicide*. New Jersey: Princeton Uni. Press.
- Durkheim, E. (1992). *İntihar*. (Çev: Ö. Ozankaya). Ankara: İmge Kitabevi.
- Ekşi, A. (1985). *Gençlik Döneminde Uyum ve Davranış Sorunları*. (Gençlik Yılı Konferansları). İstanbul: Hilâl Matbaası, 25-38.
- Ergin, N. (1993). *İntihar Girişimi Olan ve Olmayan Ergenlerin Kendini Kabul ve Depresyon Düzeylerinin Karşılaştırılması*. (Unpublished Master Thesis) Ankara: A. Ü. Sağlık Bil. Ens. Adli Psi. Bölümü.
- Gibbs, J. ve Martin, W. (1967). *Status Integration and Suicide*. A Sociological Study. Oregon: Oregon Books.
- Güçlü, F. (2001). *İntihar Umutsuzluğun Tırmanışı*. Ankara: Sabev.
- Güler, H. (1996). *Adolesan İntihar Girişimlerinin İncelenmesi İle İlgili Bir Araştırma*. (Unpublished Master Thesis) İstanbul: İst. Üni. Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı.
- Hawton, K. (1986). *Suicide and Attempted Suicide Among Children and Adolescents*. Newbury Park: Sage Publications.
- Kaya, N. (2002). Neden İntihar Ediyorlar. İstanbul: Karizma Dergisi, 12, 75-80.

- Özbay, H. ve Öztürk, E. (1992). *Gençlik*. İstanbul: Cep Üni. İletişim Yayınları.
- Tarhan, N. (2002). Neden İntihar. *Karizma Dergisi*: Timaş Yayıncılık, 12, 41-46.
- Yavuzer, H. (1985). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Altın Kitaplar Matbaası, 180-325.
- Yörükoğlu, A. (1980). *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 276-300.
- Ziyalar, A. (1985). *Gençlik Çağında Ruhsal Hastalıklar*. (Gençlik Yılı Konferansları). İstanbul: Hilâl Matbaası.

Summary

PARENTS' WAY OF RAISING CHILDREN AND ADOLESCENT PROBLEMS: AN ANKARA CASE

Meliha Demet ULUSOY*

Nilüfer ÖZCAN DEMİR**

Aylin GÖRGÜN BARAN***

Many researchers accept the adolescence as the period of agitation, unbalanced, changeable, conflicting and stressful (Ekşi ; 1985, Yörükoğlu; 1980, Ziyalar; 1981, Yavuzer 1985, Conger and Galambos; 1997, Hawton 1986, Ergin 1993). The adolescence period is a very rapid development period. This period is defined by different social structures and cultures in various ways regarding their own structure and culture. The most important problem of this period is finding an identity and the most important danger in this period is identity conflict. This identity crisis increases in the period especially when the adolescent attends to date, (constitute an emotional relationships, to choose his/her occupation or to compete against the people whom are very important for him. In literature, sources of stress that create identity crisis which should be confronted by the adolescent , are accepted as the risk factors which may lead the adolescent to deviated behaviours and moreover, suicide at the last stage. Within this framework, common risk factors of deviated behaviours and suicide may be summarized as the following: The sources of stress created by social system; Parental SES, parents' pressure, interpersonal problems between the family members ,parental reject-neglect ,parental label, de-organisation of the family, parental separation ,parental physical and mental health problems (for instance; a suicide story in the family), problems with sibling(s), problems with relatives, school pressure, problems with teachers, school managers and other students, peer group pressure, problems with friends, dates pressure, problems with her/him, isolation and alienation in social and interpersonal relations, choosing inappropriate reference groups .

The basic goal of this study is to discover whether the process leading the adolescent to deviated behaviours and suicide, can be treated as a problem originated from the social system (Hence, family is sociologically accepted as a sub-system within the social system).

The suicide and deviant behaviour theories on which this study is based on, are the social integration theories. Those theories explain the reasons of differences in suicide rates in different societies. The most important study on this subject belongs to E. Durkheim who explains suicide phenomenon theoretically in terms of social and cultural integration.

Deviated behaviours cannot be explained by only one factor. Factors related to the social system as well as individual factors should also be examined. Hence, the present study explored the relation between child-reported

---

Address for correspondence: *Doç. Dr. Demet Ulusoy, **Yard. Doç. Dr. Nilüfer Özcan Demir ve ***Doç. Dr. Aylin Görgün Baran, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Beytepe/Ankara, Turkey.

parent style, using Baumrind's typology, and deviated behaviours including suicidal behaviours. In this context, in the study the behaviours such as drug addiction, depression (suicidal ideation), social isolation, run away from home, truancy, and self-injuring are taken into consideration as the basic variables of the deviated behaviours.

Parents have an important role for raising healthy and autonomous child. One of the two dimensions of parents' behaviour is the acceptance of the adolescent and being ready to respond him which is characterised with being sincere. The other dimension is being requestive which is indexed to control and manage the adolescent's behaviours. The combination of these two dimensions reveal four basic patterns of child-rearing practices; authoritative parents bring up children who are proficient academically and intellectually showing high performance in both dimensions. Their democratic style implies an active approach in which the child's views are taken into account and information is provided to facilitate choice toward appropriate behaviour; the extreme pole of the control dimensions is characterized by the parent's use of power (authoritarian parents) in achieving compliance as well as paramount valuing of obedience in children. Children of authoritative parents were found to be more self-reliant and independent whereas those of authoritarian parents were more withdrawn and discontent. Permissive style is identified as the other end of the restrictive dimension, and is described as a lack of the control and a passive approach to child-rearing: Permissive-tolerant parents bring up children who are adaptive psychologically but might show deviated behaviours; Permissive-neglectful parents bring up children revealing the weakest developmental results.

Under the light of those data, the present study aims to investigate the relationships between the adolescents' deviated behaviours such as runaway, suicidal ideation, depression/anxiety, truancy, substance use, self-injury as the dependent variables and parents' child-rearing practices (parenting style), and family atmosphere whereas the use of power, parental support, parental monitoring (controlling), labelling, parental mental disorder, marital conflict, parental abuse, parental reject, parental neglect, parental addiction, communication with parents, and parental SES are the independent variables.

Regarding the aim of the study, the sample group of the final year high school students (726) was formed from schools in Ankara. Schools in the sampling were chosen from the regions representing high, mid and low socio-economic status. The study discovered that, parental SES, parental support, parental monitoring, parental neglect-reject, parenting styles were associated with adolescents' substance use, self-injuries behaviour, depression/anxiety, and suicidal ideation.

As a result the present study revealed that, authoritative child-rearing practices are the essential copying strategy instruments for the adolescents' delinquent behaviours. Hence, school counsellor programs should monitor both the adolescent's and parent's behaviours, and communicate with them, and guide them for their adolescent-parent relationships.